

Vanhankaupunginkoski,
voimalaitos,
pato,
ja
kalatie

Kari Stenholm

Virtavesien hoitoyhdistys Virho ry

Vanhankaupunginkoski

- Vanhankaupunginkoski on Vantaanjoen kalojen portti mereltä joelle ja joelta merelle.
- Vantaanjokeen nousevien emokalojen ja sieltä mereen laskeutuvien poikasten määrä riippuu paljon Vanhankaupunginkosken järjestelyistä.
- Vanhankaupunginkosken järjestelyt eivät ole pelkästään Helsingin asia, vaan koko vesistön ja kaikkien valuma-alueen kuntien asia.

Vantaanjoen vesistö

- Vantaanjoen vesistö virtaa 14 kunnan alueella.
- Vantaanjoen vesistön lähialueella asuu yli miljoona ihmistä, joille Vantaanjoki on tärkeä lähivirkistysalue.
- Vantaanjoen vesistön valuma-alueen koko on 1686 km².
- Vantaanjoen vesistön uomien yhteispituus on yli 300 km, joista yli 200 km on meriyhteydessä.
- Vantaanjoen vesistö on Uudenmaan toiseksi suurin vesistö.

Vantaanjoen vesistö on elvytetty

Suomenlahden parhaaksi taimenvesistöksi

- Viranomaiskunnostuksilla on purettu patoja, ohitettu niitä kalateillä ja ennallistettu pääuomien koskia.
- Virho on kunnostanut jätevesiltä ja muilta ongelmilta suojassa oleviin paikkoihin lisääntymisalueita, joissa taimenen lisääntyminen suurimmalta osaltaan tällä hetkellä tapahtuu.
- Kunnostustoiminnan rinnalla Virho tekee laajaa tarkkailu-, suojelu-, valistus- ja tiedotustyötä, mikä pikkuhiljaa parantaa Vantaanjoen vesistön tilaa.
- SKES on kunnostanut kolmea alajuoksun puroa ja Vantaan kaupunki Vantaan puroja ja hieman pääuomaa.
- Aivan viime vuosina muutama muukin tahon on osallistunut kunnostuksiin.

Kuva: Kari Stenholm

Kalataloudellisia kunnostuksia on tehty paljon

Kuva: Olli Toivonen
Vanhankaupunginkoski / Kari Stenholm

Virhon kunnostusmateriaalien annostelua kunnostuspaikalle talvella

Kuva: Olli Toivonen

Vanhankaupunginkoski / Kari Stenholm

Kunnostettu sivupuro

Kuva: Kari Stenholm

Vanhankaupunginkoski / Kari Stenholm

Rakennettu kutusoraikko sivujoella

Kuva: Kari Stenholm

Vanhankaupunginkoski / Kari Stenholm

Rakennettu kutusoraikko pääuomassa

Kuva: Kari Stenholm
Vanhankaupunginkoski / Kari Stenholm

Vantaanjoki on Suomenlahden paras taimenjoki, koska

- Paikalliset taimenet lisääntyvät laajasti eri puolilla vesistöä, jonka uomapituus on yli 300 km.
- Merivaelluksen tehneet eli ns. meritaimenet lisääntyvät suurimmalla osalla yli 200 km pitkää meriyhteydessä olevaa uomapituutta.
- Meritaimenet lisääntyvät ylimmillään 95 km päässä merestä.
- Taimenen luonnonlisääntymisen poikastiheydet ovat suuria jätevesiltä ja muilta ongelmilta suojaan rakennetuilla lisääntymisalueilla, paikoitellen ennätysmäisiä.
- Vantaanjoen yläjuoksun kaikki taimenet ovat peräisin luonnonkudusta

Vantaanjoen yläjuoksun kaikki taimenet ovat nykyisin luonnonkudusta peräisin

Kuva: Kari Stenholm

Vanhankaupunginkoski / Kari Stenholm

Meritaimen Vantaanjoen yläjuoksulla

Kuva: Kari Stenholm

Vanhankaupunginkoski / Kari Stenholm

Meritaimenet kutevat yläjuoksulla ylimmillään 95 km päässä merestä

Kuva: Kari Stenholm

Vanhankaupunginkoski / Kari Stenholm

Vantaanjoen taimenen luonnollisääntymisen poikastiheydet ovat hyviä, yläjuoksulla muutamissa paikoissa ennätysmäisiä

Kuva: Kari Stenholm

Vantaanjoella on silti edelleen paljon pahoja ongelmia

- Verkkokalastus joen suun edustan merialueella.
- Vanhankaupunginkosken voimalaitoksen käyttö ja pato ja niiden aiheuttamaa haittaa pahentavat huonot kalastusjärjestelyt ja puutteellinen kalastuksen valvonta Vanhankaupunginkoskella.
- Meriyhteyttä rajoittavat padot esim. Keravanjoen Haarajoella ja Kellokoskella, sekä luonnoneste Luhtajoen Kuhakoskella ja huonosti toimivat kalatiet mm. Vantaankoskella, Kirkonkylänkoskella ja Tikkurilankoskella.

Vantaanjoella on silti edelleen paljon pahoja ongelmia

- Isot jätevesipäästöt monista kunnista Vantaanjoen vesistöön ja Helsingistä Vantaanjoen suun edustan merialueelle.
- Jäänestoaineiden päästöt Helsinki-Vantaan lentokentältä ympäristön puroihin.
- Huonot hulevesijärjestelyt kunnissa ja kiinteistöillä.
- Valuma-alueen vakava vaurioituminen maa- ja metsätalouden tehokkaan ojituksen ja huonojen hulevesijärjestelyjen takia.
- Riittämätön kalastuksen valvonta.

Vanhankaupunginkosken voimalaitoksen käyttö ja pato ovat paha ongelma Vantaanjoella

- Vanhankaupunginkosken voimalaitoksen käyttö ja pato ja niiden aiheuttamaa haittaa pahentavat huonot kalastusjärjestelyt ja puutteellinen kalastuksen valvonta Vanhankaupunginkoskella ovat paha ongelma Vantaanjoella.

Voimalaitoksen käyttö

- Helsingin Energian vuonna 2000 uudelleen käyttöönottaman Vanhankaupunginkosken vesivoimalan käyttö perustuu Uudenmaan ympäristökeskuksen (nykyään Ely-keskus) vuonna 1999 antamaan lausuntoon, jonka mukaan voimalaitosta voidaan käyttää ilman vesioikeudellista lupaa tietyillä ehdoilla.

Uudenmaan ympäristökeskuksen asettamat ehdot

1) Voimalaitoksen rakennusvirtaamaa ei suurennetta eikä virtaamiin tai vedenkorkeuksiin vaikuttavia rakenteita muuteta.

2) Voimalaitosta käytetään siten, etteivät vedenkorkeudet voimalaitoksen yläpuolella muutu viimeksi kuluneina vuosikymmeninä vallinneista. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota vähän veden aikana tapahtuviin juoksutuksiin voimalaitoksen kautta.

3) Vesimäärän jakautumista ei merkittävästi tai vahingollisesti muuteta Vanhankaupunginkosken itä- ja länsihaaran välillä viimeksi kuluneina vuosikymmeninä vallinneesta.

Mikäli näitä ehtoja ei voida noudattaa tulee hankkeelle hakea vesioikeuden lupa.

Ehtoja ei noudatettu

- Helsingin Energia ei noudattanut ehtoja käytön alkuvuosina.
- Voimalaitosta käytettiin alkuvuosina usein niin, että padon yläpuolisia vedenkorkeuksia muutettiin, ja virtaaman jakaantumiseen itä- ja länsihaaran välillä vaikutettiin vahingollisesti niin, että taimenet ja lohet eivät nousseet itähaarasta ollenkaan.

Viranomaiset eivät valvoneet ehtojen noudattamista

- Uudenmaan ympäristökeskus ei valvonut ehtojen noudattamista, eikä sitä valvonut mikään muukaan viranomainen.
- Vantaanjoen vesistön vaelluskalojen kohtalo oli vaakalaudalla.
- Virtavesien hoitoyhdistys ry:n edustajana vaadin ehtojen noudattamista Helsingin Energialta ja vaadin viranomaisia puuttumaan asiaan.

Neljä palaveria pidettiin

- Vaatimuksestani Uudenmaan TE-keskuksen kalatalousyksikön toimesta järjestettiin neljä palaveria vuosina 2002-2004 Helsingin Energian, Uudenmaan ympäristökeskuksen, Virhon ja muutamien muiden tahojen kanssa.
- Palaverien tuloksena voimalaitoksen käyttötavat paranivat niin, että taimenia ja lohia pääsi nousemaan jokeen ja Vantaanjoen vaelluskalat pelastuivat.
- Olen huomautellut voimalaitoksen huonosta käytöstä myöhemminkin.

Helsingin Energian väitteitä

- 2) Vantaanjoessa ei ole järviä tasausaltaina ja sen vedenkorkeudet ovat ajallisesti hyvin vaihtelevia niin vuosittain kuin tunneittainkin. Sellaisina vähän veden aikoina, kun padon yli ei virtaa vettä, voimalaitosta ei käytetä. Laitoksen käynnistys- ja pysäytysrajoissa on selvä marginaali padon korkeuteen nähden: kesäkautena 6,21/6,14 m, talvikautena 6,16/6,07 m.
- 3) Edellisten kohtien mukaisesti Helsingin Energia ei ole muuttanut vesimäärän jakautumista itä- ja länsihaaran kesken. Sen sijaan rakennusviraston tekemissä kosken kunnostustoimissa virtaamat ovat muuttuneet itähaaran eduksi ja länsihaaran vahingoksi.

Väitteet eivät pidä paikkaansa

- Vanhankaupunginkosken voimalaitoksen käytön alkuvuosina 2000-luvun alussa useita vuosia (2000-2004) voimalaitosta käytettiin usein niin, että patoaltaan vedenkorkeus oli padon harjan alapuolella, eli alle 6 m meren pinnasta.

Vesi padon harjaa alempana

Kuva: Esa Lehtinen
Vanhankaupunginkoski / Kari Stenholm

Kalatieen liian pieni virtaama

Kuva: Esa Lehtinen

Vanhankaupunginkoski / Kari Stenholm

Helsinki rakensi vuoden 2000 alkupuolella itähaaraan kivikasoja, jotta vesi ohjautuisi paremmin voimalaitokseen itähaaran sijasta

Kuva: Kari Stenholm

[Vanhankaupunginkoski / Kari Stenholm](#)

Ylin kivikasa vähentää virtausta itähaaraan

Kuva: Kari Stenholm

Vanhankaupunginkoski / Kari Stenholm

Kalastusjärjestelyt

- Vanhankaupunginkosken kalastusjärjestelyt pahensivat huomattavasti voimalaitoksen käytön alkuvuosina padon ja voimalaitoksen käytön aiheuttamaa ongelmaa.
- Kaloja pakkaantui paljon kalatien ja padon alle kovan kalastuspaineen alaiseksi.
- Em. syystä kaloja tartutettiin ja haavoitettiin paljon.
- Samankaltainen ongelma on Vanhankaupunginkoskella edelleen, mutta lievempänä.

Itähaaraan suunniteltiin jopa porttimallista kalalaskuria

- Itähaaraan suunniteltiin jopa porttimallista kalalaskuria, joka olisi vaatinut itähaaran sulkemisen kalojen nousulta laskuriporttia lukuunottamatta.
- Nousukalalaskuri olisi voinut estää, tai ainakin hidastaa kalojen nousua Vantaanjokeen.
- Kalojen nousun hidastuminenkin on kohtalokasta Vanhankaupunginkoskella, jossa kalastus on sallittua aivan kalatien alapäähän saakka ja kalojen pakkaantuminen kalatien alle lisää niiden mahdollisuutta joutua saaliiksi, tai koukkujen vahingoittamiksi.
- Pyysin Helsingin kaupunkia ja laskurin toimittajaa luopumaan haitallisesta hankkeesta, mutta eivät ne luopuneet.
- Valitin asiasta Uudenmaan Ely-keskukseen, joka kielsi porttimallisen kalalaskurin asentamisen itähaaraan.

Kalastus oli ja on sallittua aivan kalatien alapäähän saakka

Kuva: Kari Stenholm

Vanhankaupunginkoski / Kari Stenholm

Nykyään siian kalastus on sallittua kalatien alapuolella myös syysrauhoituksen aikana 1.10.-30.11. Samalla myös rauhoitettuja lohia ja taimenia jää saaliiksi (mutta vapautettava) ja haavoittuu koukuista.

Kuva: Kari Stenholm

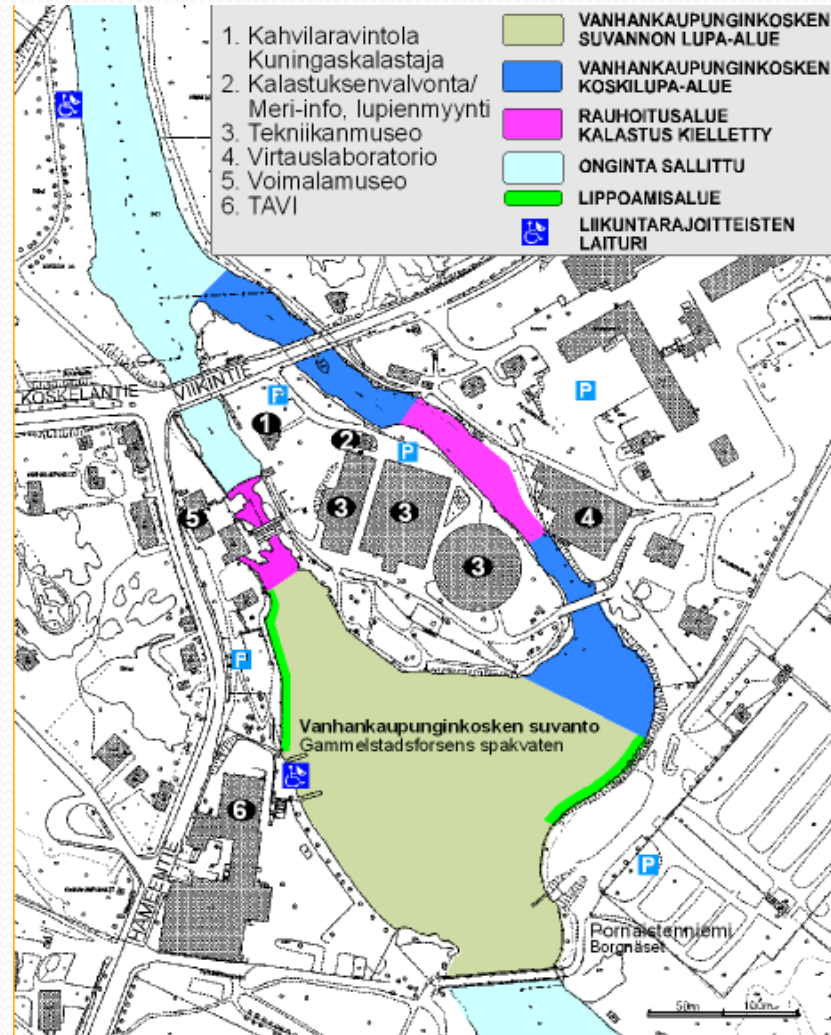
Vanhankaupunginkoski / Kari Stenholm

Kalastus oli ja on nykyin sallittua välittömästi kalatien yläpuolella

Kuva: Kari Stenholm
Vanhankaupunginkoski / Kari Stenholm

Kalojen nousumahdollisuudet Vanhankaupunginkoskella

Siiat eivät pysty nousemaan itähaaran kalatiestä Vantaanjokeen

Kuva: Kari Stenholm

Vanhankaupunginkoski / Kari Stenholm

Osa taimenista ja lohista yrittää nousta Vantaanjokeen länsihaaran kautta

Kuva: Petteri Hautamaa

Kalat hyppivät päin patoa ja kallioita

Kuva: Petteri Hautamaa
Vanhankaupunginkoski / Kari Stenholm

Kalat hyppivät päin patoa ja kallioita

Kuva: Petteri Hautamaa

Kalat hyppivät päin patoa ja kallioita

Kuva: Petteri Hautamaa

Vanhankaupunginkoski / Kari Stenholm

Kalat hyppivät päin patoa ja kallioita

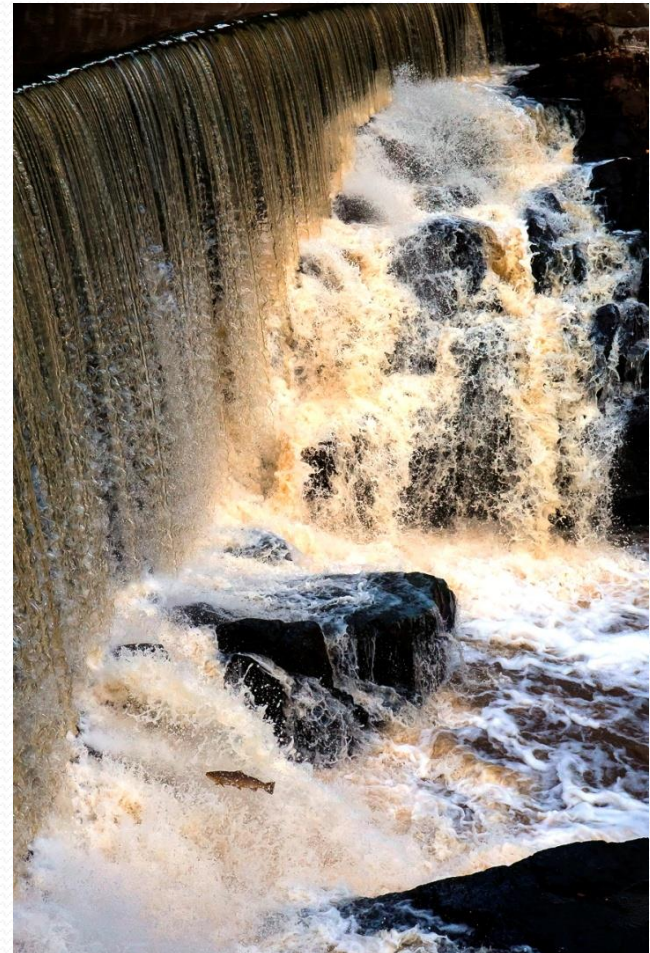

Kuva: Petteri Hautamaa

Vanhankaupunginkoski / Kari Stenholm

Länsihaaran padon kautta jokeen yrittävät kalat vahingoittuvat

- Kalat vahingoittuvat hyppyjen osuessa kallioihin ja patoon.
- Padon alle harhautuneet kalat ovat pitkään kovan kalastuspaineen alaisena Vanhankaupunginkosken suvannossa. Osa joutuu saaliiksi ja osa haavoittuu kalastajien koukuista.
- Ehjäksi jääneet kalat saattavat lopulta nousta itähaaran kalatiestä jokeen.

Kuva: Petteri Hautamaa

Turbiinin läpi vaeltavien smolttien selviytymistä ei ole tutkittu

- Osa joelta mereen laskeutuvista taimenen ja lohen smolteista vaeltaa turbiinin läpi.
- Tuhoutuvien smolttien määrää ei ole tutkittu.
- Kesällä voimalaitoksen alapuolelta löytyy turbiinin ruhjomia kuolleita ankeriaita.

Puutteellinen kalastuksen valvonta

- Vaikka Vanhankaupunginkoskella on palkattua kalastusvalvontaa, valvonta ei ole riittävää paikan koviin vaatimukseen suhteutettuna ja alueella tapahtuu luvatonta kalastusta.
- Valvonta on puutteellista mm. taimenen ja lohen kuturauhoituksen aikana.
- Myös Helsingin kaupungin Meri-infon oma väki on sitä mieltä, että kalastusvalvonta on puutteellista Vanhankaupunginkoskella.

Vantaanjoen vesistön elvyttämiseksi

- Voimalaitoksen käyttö pitää lopettaa.
- Voimalaitospato pitää purkaa ja länsihaaraan pitää rakentaa toimiva nousu-uoma vaelluskaloille, jotta ne pääsevät terveinä nousemaan 14 kunnan alueella virtaavan vesistön kutupaikoille.

Kiitos!

Kuva: Kari Stenholm

Vanhankaupunginkoski / Kari Stenholm